El pou del vernís

Butlletí d'informació del **Grup d'Estudis d'Esplugues**

82

ESPLUGUES DE LLOBREGAT
MARÇ 2026

HISTÒRIA D'ESPLUGUES

Patrimoni en perill: Ca l'Esteve i el Castell dels Tres Dragons. *Per Santi Campo*

El Grup d'Estudis d'Esplugues, fidel a la seva voluntat de defensa del Patrimoni, el 7 d'octubre de 2020 va presentar al·legacions sobre la modificació del PGM sobre ca l'Esteve i Can Cadena. A l'octubre passat ha preguntat a l'ajuntament sobre el projecte de restauració del Castell dels Tres Dragons que presenta un estat ruinós.

Ca l'Esteve i Can Cadena es troben situades en una zona d'Esplugues especialment maltractada del del punt de vista del patrimoni. Dos elements catalogats Can Tomba i Can Biel van ser enderrocats. Can Tomba una masia de la qual destacava un balcó de fusta a la part del darrere, estava situada al carrer Sant Mateu i va ser enderrocada amb la construcció de la Ronda de Dalt. Can Biel, situada a la carretera de Laureà Miró i primer edifici de pisos d'Esplugues al segle XVIII, va ser víctima de la zona sud del Pla CAUFEC i la construcció del centre comercial Finestrelles, tot un despropòsit urbanístic i de nom, de Finestrelles a un centre situat a Can Vidalet. Tenim, finalment, la Masia de Can Oliveres, carrer Sant Mateu, un edifici en els llimbs del qual es mantenen les quatre parets sense sostre, no sabem si per molt de temps, perquè no coneixem de cap projecte de rehabilitació.

Una tercera zona protegida va tenir més sort i les cases van poder ser salvades de les màquines. Es tracta del

Can Cadena

EDITORIAL

Antoni Gaudí i Cornet, un any per compartir cultura.

Aquest 2026 celebrem l'Any Gaudí, una oportunitat magnífica per acostar-nos a la seva figura des d'una mirada més quotidiana i més humana, i una ocasió especial per repassar i entendre millor el que representa per Esplugues.

Tot sovint pensem en Antoni Gaudí com un geni solitari, i probablement ens equivoquem, la seva obra va ser sempre fruit del treball conjunt, artesans, ceramistes, obrers, mestres d'obra i veïns, entre altres que van fer possible els seus projectes.

A Esplugues, tenim la sort de conservar un trosset de la història d'aquesta obra: la Fàbrica Pujol i Bausis, "la Rajoleta", des d'aquí van sortir rajoles i peces que connecten directament amb el món modernista i amb les obres emblemàtiques de Gaudí.

Amb motiu de l'Any Gaudí diverses entitats culturals del poble, hem volgut sumar esforços per donar visibilitat a aquest llegat i oferir activitats que combinin divulgació, participació i descoberta. Hem trobat un bona excusa per unir coneixements, compartir activitats i fer arribar la cultura a més persones que mai.

Des de el Grup d'Estudis d'Esplugues, celebrem aquesta col·laboració i volem agrair el compromís de totes les persones i collectius que la fan possible. Perquè quan treballem junts -com feia Gaudí amb el seu equip- demostrem que la cultura és més viva, més propera i que només creix quan hi participem tots.

Patrimoni en perill: Ca l'Esteve i el Castell dels Tres Dragons.

barri Llorenç, mal anomenat de Sant Llorenç, perquè no rep el nom de cap sant sinó de Llorenç Haase que va construir les cases. La modificació del PGM de Sant Llorenç del 1992 les va salvar però va enderrocar els horts, els safareigs, el pou i la tanca que els envoltava i que formaven part d'un conjunt que valia la pena de protegir com recollia el Catàleg del 1985.

Pel que fa a ca l'Esteve i Can Cadena el problema comença l'any 2021 en què l'ajuntament presenta un projecte de modificació del PGM ple d'errors, un d'ells, fonamental, canvia el nom de les masies, a ca l'Esteve li diu Can Cadena i a Can Cadena Ca l'Esteve. Cometen el mateix error que havien fet els ocupes que havien ocupat la masia durant uns anys. El grup d'Estudis vam presentar un recurs en què reclamàvem donar el nom correcte als dos masos, no enderrocar els edificis annexos i negociar-ne l'ús.

No es va atendre el nostre recurs i la comissió del Territori de Catalunya va aprovar el canvi proposat per l'ajuntament el 19 de desembre de 1922. Deixava via lliure a l'ajuntament que el 12 de gener d'enguany aprovava el projecte inicial d'urbanització de la zona que confirma que només es recuperen les masies per fer pisos a dins i s'enderroquen els annexos de les masies que en el cas de ca l'Esteve considerem que s'havien de mantenir.

Finalment us parlarem del Castell dels Tres Dragons (o "Villa Victoria" o casa del senyor Domingo). L'11 de març de l'any 2015 vam publicar un article a la nostra web on explicàvem la seva història i denunciàvem el seu estat de deteriorament. Però vist que 11 anys després l'edifici continuava deteriorant-se, el passat 23 d'octubre vam preguntar a l'Ajuntament sobre l'estat actual de l'edifici i del seu projecte de restauració. Amb data del 23 de gener ens van respondre que "en aquests moments s'està redactant el projecte executiu de les obres de restauració i de rehabilitació" i que "posteriorment es procedirà a la contractació de les obres". Seguirem el procés i us en mantindrem informats.

A la nostra pàgina web trobareu una informació més completa amb tota la documentació de les nostres activitats, entre les quals les de defensa del patrimoni. Us convidem a consultar-la.

Ca l'Esteve

Castell dels Tres Dragons.

Enriqueta sempre serà amb nosaltres

L'Enriqueta ja no és físicament amb nosaltres però sempre hi serà, sempre. Aquest matí, 31 de gener de 2026, l'hem acomiadada en una emocionant cerimònia on ha participat tota la família que tant l'estimava. Sempre va ser present activament en les nostres activitats, en les activitats de la parròquia, era voluntària de Càritas i Sastrinyols, també havia fet classes de música a molts joves del nostre poble. I ho va fer fins que va tenir forces, ben avançades les malalties. Havíem fet moltes sortides amb ella i el Joan per participar en diferents Recercats i quan eren lluny ens quedàvem un dia a dormir en algun hotel a Vic, Perpinyà, Cervera.... , i quan el Recercat va ser a Andorra ens van acollir a casa seva a Organyà. També recordem amb molta estimació que ens van oferir fer les reunions de la junta del Grup al jardí de casa seva quan no ens podíem trobar en llocs tancats. La seva honestedat i la seva vitalitat, un exemple per tots nosaltres.

Finestrelles, el PLA CAUFEC i la línia 3 del metro

La revista Carrer publicada per la Federació l'Associacions de Veïns de Barcelona ens van enviar un correu explicant-nos que estaven preparant un dossier sobre les iniciatives urbanístiques que estant proliferant a la part alta de la Diagonal: el nou Clínic, la creació d'un barri a Can Rigalt, la prolongació del metro fins a Esplugues... Ho volien abordar des de diferents punts de vista: urbanístic, de salut, especulatiu. Ens demanaven de fer un article per explicar com afectava a Esplugues la urbanització d'una zona contínua a Barcelona i l'Hospitalet.

El Josep Florenza i Brillas, el Miquel Casellas i Piquet i el Santi Campo i Haro han preparat l'article que es publicarà a l'esmentada revista i la FAVB s'ha compromès a enviar-nos alguns exemplars de la revista perquè els nostres socis i socies que ho desitgin els puguin tenir en paper. Un cop publicada la revista l'article el reproduirem a la nosta pàgina web.

Fins a principis del segle XIX les terres del que avui coneixem com a Barriada de Finestrelles, eren terres agrícoles de secà de grans propietaris i ordres religioses. Es mantenia així el nom ancestral de l'indret: el Coll de Finestrelles. El 1923 es començà la primera fase d'urbanització d'aquest barri, primordialment concebut com a nucli d'estiueig per a veïns de Sarrià. Aquell any fou creat i beneït per a la construcció d'unes 200 cases, promogudes, a la part més alta, per José Garcia Sanjuan, a través de l'entitat "Banca Social de Previsió i Estímul de Catalunya", que resultà ser una enganyifa per als seus socis, el seu promotor i principal administrador desaparegué amb els diners aportats. A la part més baixa, fou la família Rocabert qui la urbanitzà a partir de l'any 1925.

El torrent de la Moneda l'any 1920 i a l'actualitat (2025)

Cap els anys 70-80 s'inicià una segona fase urbana d'ampliació i transformació. S'inicià un procés especulatiu que dugué a la barriada nous edificis d'alta volada amb un alt nivell econòmic, tant unifamiliars com de propietat vertical. Directius, tècnics superiors, alts funcionaris i oficis lliberals s'instal·laren en aquella barriada que es transformava, paral·lelament a la barriada de Pedralbes i la part alta de la Diagonal. Una barriada a les portes de la Gran Barcelona.

La darrera gran transformació és el projecte LA PORTA DIAGONAL conegut en principi com a PLA CAUFEC. El juny de 1991 l'Ajuntament d'Esplugues de Llobregat inicia l'aprovació d'un projecte urbanístic que proposa la modificació del Pla General Metropolità (PGM) de 1976 amb l'objectiu de soterrar les línies elèctriques d'alta tensió al peu de la muntanya de Sant Pere Màrtir. Es tracta de la urbanització de 40 hectàrees de terreny que disposava de 35.000m2 d'edificabilitat i que passà a tenir-ne 230.000 m2 amb l'excusa del soterrament d'unes torres elèctriques d'alta tensió.

L'any 1993 la Direcció General d'Urbanisme de la Generalitat assenyala diverses irregularitats jurídiques contingudes en el Pla Caufec però com que la Caixa, que és una de les impulsores del projecte, salvà el projecte de Port Aventura que tant desitjava el govern Pujol, la Generalitat els compensarà autoritzant amb el gran "pelotazo" a Esplugues.

Pel que fa al METRO la construcció del Cínic a la Diagonal permetrà que, finalment, el metro arribi al centre d'Esplugues. El Pla de Metros de 1971 ja preveia l'arribada del metro a Esplugues i Sant Just. Com que la proposta no es concretava als anys 80 es fa una campanya de recollida de firmes per demanar l'arribada del metro i se'n recullen unes 8.000. Però el pla de metros del 1984 de la Generalitat de Catalunya, que havia rebut els traspassos el 81, desprograma la seva construcció.

Davant d'aquesta situació apareix la idea del tramvia que a Barcelona s'havia suprimit el 1971. A l'abril de l'any 2000 es constitueix la plataforma Volem el Metro per tornar a reclamar l'arribada del metro. Finalment el 2004 s'inaugura tramvia, el 2008 el govern del tripartit recupera la idea del metro que una altra vegada torna a quedar en un calaix. Finalment el tema s'activa de nou, aquest cop esperem que definitivament.

ANY GAUDÍ
Esplugues de Llobregat
2026

Exposició “El Poble Gitano de Catalunya”. Història i Cultura. *Per Josep Mª Galcerà i Gombau*

A la primera sortida cultural de l'any, el dissabte dia 31 de gener, vam anar 22 socis/es i amics/gues del Grup d'Estudis d'Esplugues. Va consistir en una visita guiada a la magna exposició, que en l'àmbit de l'any del poble gitano (2025), el Museu d'Història de Catalunya ha organitzat confluint amb els 600 anys de la seva arribada a terres catalanes i amb el 275è de la Gran Batuda de 1749.

De la mà de la nostra guia Maria Murillo acompanyada de Lidia Marín -en formació-, vam anar coneixent -molt ben explicat- la sinuosa història d'aquest poble originari de la Índia que, després d'un llarg èxode per diversos països, es va establir també en terres catalanes. En la seva diàspora es va anar acabant de configurar la seva identitat i la seva llengua, el romanó, si bé a Catalunya es parla el caló que es una mena de derivat de l'anterior.

Pel seu tipus de vida nòmada i costums van començar, primer a ser vistos amb curiositat i després a despertar desconfiança, prejudicis i rebuig fins arribar a veure la seva presencia com un problema social molt important per la seva suposada perillosa alteritat.

És un poble que ha patit discriminació, persecucions, prohibicions, segregació i expulsions La manifestació més dura va ser la Gran Batuda de 1749 (intent d'extermini), on milers d'ells van ser empresonats durant molts anys. També durant el franquisme van sofrir persecució amb lleis específiques al respecte. Tampoc podem obviar que durant l'holocaust nazi en van ser exterminats centenars de milers de diferents països.

El context i el motiu de la sortida ja ens l'indica el propi títol i com explica el Museu, "*l'objectiu d'aquesta mostra es fer visible la historia d'aquest poble d'una manera oberta, diversa i real i que no caiguin en l'oblit*". Poder conèixer totes aquestes i d'altres qüestions, ens ajuda a anar superant i eliminant estereotips, acostant-nos al veritable aspecte de la seva realitat, de la seva pròpia naturalesa i de la seva aportació a la cultura catalana. Nosaltres valorem aquest tipus d'exposició, integradora i que vol ajudar a millorar la convivència intercultural i permetre entendre millor alguns diferents aspectes de la seva història, costums i cultura i compartir-ho.

La exposició, que estarà oberta fins al 2 d'agost de 2026 i que us recomanem, evidencia totes aquestes dificultats i com les han suportat i com segueixen sent un poble amb una identitat, cultura i llengua pròpies.

AGENDA DEL GRUP D'ESTUDIS, DE MARÇ AL MAIG DE 2026

Dijous dia 5 març	**La Sagrada Família. Continuació del Projecte de Gaudí a càrrec de Josep Bracons.** **Casal de Cultura Robert Brillas a les 19.30.**
	Lliurament El Pou del Vernís 82
Dissabte 21 març	**Sortida matinal: Visita a la Cripta i a la Basílica de la Sagrada Família.**
Dijous dia 9 d'abril	**Sant Jordi: Poètic i musical: Antoni Gaudi i Joan Maragall.** **Casal de Cultura Robert Brillas a les 19.30.**
Dijous dia 7 de maig	**La Xina moderna de Mao a Xi, a càrrec de Joan Ribas.** **Casal de Cultura Robert Brillas a les 19.30.**
Dissabte 23 a dimarts 26 de maig	**Sortida cultural a Lleó – Visita al museu sobre Gaudí més gran del món: la Casa Botines.**

Butlletí d'informació del **Grup d'Estudis d'Esplugues**

El pou del vernís

GRUP D'ESTUDIS D'ESPLUGUES

Consell de redacció: **Equip del Grup d'Estudis**
DIMARTS de **19** a **20,30** h - Telèfon: **93 371 33 50** ext. **2116**
Dipòsit legal B-16145-2000. Imprimeix: NB COMUNICACIONS sccl
Grup d'Estudis d'Esplugues: Casal de Cultura Robert Brillas, c. Àngel Guimerà, 38, 08950 Esplugues de Llobregat

Pàgina web:
http://**grupestudis.entitats.esplugues.cat**
Facebook: **Grup d'Estudis d'Esplugues**